

the biological (motor activity, physical fitness, physical fitness), mental (motives, interests), social (healthy lifestyle) needs of students for physical education classes. In this sense, , technologies of fitness is a multi-vector concept, such as it covers terms that characterize a physical fitness (mass sports, conditioned training, recreation).

Key words: fitness, health, physical education, students, technologies of fitness.

УДК 373.3.016:502/504=161.2(045)

Кузьма-Качур Марія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,

Горват Маріанна Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В статті здійснений аналіз Концепції нової української школи з огляду формування природознавчої компетенції у молодших школярів в курсі «Я досліджую світ». Обґрунтовано доцільність інтеграції знань у процесі цілісного сприйняття навколишнього середовища. В статті виокремлено форми та методи, які сприяють формуванню природничих компетентностей, розвивають пізнавальний інтерес до вивчення природи, активність та самостійність молодших школярів.

Ключові слова: компетенції, природознавчі компетентності, нова українська школа, курс «Я досліджую світ».

Постановка проблеми. Глибокі зміни в освіті обумовлені прийняттям закону «Про освіту», розробкою сучасних державних стандартів та введенням пілотного проекту «Нової української школи». Вони вимагають нових підходів до організації навчально-виховного процесу початкової школи на ідеях гуманізму, інтеграції й інноваційності. Зміни відбулися і в освітній галузі «Природознавство», надзвичайно важливої з огляду на те, яку роль відіграють взаємостосунки між людиною і природою в сучасному світі. Освітня галузь «Природознавство» інтегрується в курс «Я досліджую світ».

Нові підходи до формування природознавчої компетентності в інтеграції з іншими освітніми галузями вимагають переосмислення дидактичних та методологічних аспектів викладання цього надзвичайно важливого курсу. Недостатньо вивченою проблемою є методика розробки інтегрованих завдань на компетентнісній основі, вироблення засад формування природничих наукових понять у молодших школярів, розвиток їхніх дослідницьких умінь та навичок спостережень.

Аналіз досліджень і публікацій. На необхідності формування понять у початкових класах наголошують вітчизняні та зарубіжні науковці. Ця проблема привертала увагу багатьох видатних представників педагогічної науки: О. Герда, Я. Коменського, Й. Песталотці, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Вона була предметом спеціального дослідження Т. Байбари, О. Біди, О. Варакути, С. Васильєва, Н. Коваль, О. Лінник, Л. Нарочної, О. Усової та інших науковців.

У науково-педагогічних джерелах обґрунтовано загальні теоретичні засади формування природничих понять, зокрема у фундаментальних працях Т. Байбари, О. Біди, М. Верзиліна, І. Зверева, Г. Ковальчук, О. Козакової, В. Корсунської, О. Лінник, Л. Нарочної, В. Пакулової та ін.

Метою статті є аналіз головних аспектів формування природничої компетентності у молодших школярів на основі інтеграції в курсі «Я досліджую світ».

Виклад основного матеріалу. У Державному стандарті загальної початкової освіти зазначено [4], що основним завданням початкового курсу природничих наук є розвиток у молодших школярів понятійного апарату та формування у них соціальних умінь і навичок, необхідних у повсякденному житті і достатніх для вивчення навчальних предметів у середній та старшій школі. Поняття, які формуються в учнів у початкових класах, є показником якості засвоєних ними знань і свідчать про їхній інтелектуальний розвиток.

У Концепції Нової української школи виділено два цикли початкової освіти. Перший цикл початкової освіти сприятиме адаптації дитини до нового освітнього середовища, до шкільного життя: активного, пізнавального, цікавого (адаптаційно-ігровий період). Основні орієнтири організації навчально-виховного процесу в цьому циклі визначено такі:

– навчальні завдання і час на їхнє виконання будуть визначатися відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;

– навчальний матеріал можна буде інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів;

– обсяг домашніх завдань буде обмежено;

– навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;

– учитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;

– буде запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок не буде;

– найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання [2].

У другому циклі зусилля вчителів мають бути спрямовані на формування в учнів самостійності, почуття відповідальності за власні досягнення та спільні справи колективу (основний період).

Основні орієнтири організації навчально-виховного процесу другого циклу:

– використання методів з врахуванням індивідуальності учня, які формуватимуть уміння робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям;

– запроваджується предметне навчання;

– частина предметів передбачатиме оцінювання [2].

Основна мета освітньої галузі «Природознавство»: формування природничої компетентності. Природничу компетентність молодших школярів вимагає певних умов для реалізації своїх завдань:

– природне розвивальне середовище;

– створення умов для спілкування дітей з об'єктами природи;

– організація активної діяльності дітей у природі.

Серед основних завдань освітнього закладу виділено «збереження життя і здоров'я дитини». Особливо воно є актуальним у початковій школі. Освітнє середовище в початковій школі має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці. Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (Д Сан ПІ Н 5.5.2.008-01) встановлено вимоги щодо забезпечення належних умов для навчання і виховання учнів.

Сучасні тенденції до організації освітнього середовища Нової української школи прописані в «Методичних рекомендаціях для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів». В них наголошується на дотриманні балансу між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Така суб'єкт-суб'єктна діяльність

дозволить формувати уміння в учнів робити власний вибір, дає можливість для розвитку нових та удосконалення раніше засвоєних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до навколишнього середовища (природного та соціального).

Водночас, освітнє середовище має бути мобільним, тобто легко трансформуватися для колективної, групової роботи. Вчителям рекомендується організувати вільний доступ до всіх навчальних об'єктів, якими безпечно можуть користуватись учні, щоб вони мали можливість вільно пересуватися класом для пошуку необхідних навчальних матеріалів. «Це забезпечуватиме можливість здійснювати вибір у класі і, відповідно, приймати самостійні рішення щодо навчальної діяльності, усвідомлюючи при цьому наслідки вибору» [5]. Окрім того, у плануванні і дизайні освітнього середовища першорядним має бути спрямування на розвиток дитини і мотивації її до навчання.

Компетентнісно-орієнтований підхід – один із нових концептуальних орієнтирів, напрямів розвитку змісту освіти в Україні та розвинених країнах світу. Індикатором упровадження компетентнісного підходу на рівні шкільної практики є розвиток наскрізних умінь. Саме наскрізні уміння слугують підставою для інтеграції освітніх галузей в курсі «Я досліджую світ», так як дитина в молодшому шкільному віці сприймає світ цілісно.

У проєкті Стандарту початкової освіти розглядаються такі наскрізні вміння в розвитку: розв'язую проблеми; Критично мислю; творчо мислю (креативність); співпрацюю; ефективно спілкуюся; розвиваю власний емоційний інтелект; досліджую, організовую свою діяльність; рефлексую, читаю вдумливо [4].

Однією з основних новацій є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні. Дидактичний зміст процесу інтеграції полягає у взаємозв'язку змісту, методів і форм роботи. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища довкілля (4 тиждень, тема тижня: «Моє довкілля»), або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру («Як віпзлати осінь?» чи «Як живуть тварини восени?»), або для створення творчого продукту (виготовлення знаків для охорони природи) тощо.

Авторський колектив під керівництвом Р. Шияна пропонує використовувати модель інтеграції навколо соціокультурної теми/проблеми під час тематичних днів/тижнів [1]. Така модель інтеграції, окрім створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору, дозволяє уникнути дублювання інформації у змісті різних навчальних дисциплін та дослідити виучуваний об'єкт чи явище різнобічно, використовуючи різні методи та дидактичні засоби. Уже сама назва курсу «Я досліджую довкілля» орієнтує вчителя на вибір методів і прийомів навчання: дослідження, спостереження, опрацювання різних джерел інформації.

Компетентності – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, досвіду і цінностей, які визначають здатність особи успішно вирішувати життєві проблеми, провадити професійну і подальшу навчальну діяльність [2]. Реалізація компетентнісного підходу в природничій освітній галузі передбачає опанування сутністю певних природних об'єктів, явищ, способів дій у безпосередній практичній природоохоронній діяльності. Тому до уроків слід добирати такі види завдань, які сприяли б усвідомленню

дитиною цілісності природи, взаємозв'язків між її об'єктами та явищами. Невід'ємними складовими системи формування природничої компетентності у навчальному процесі є дослідна робота, спостереження, екскурсії, догляд за рослинами й тваринами, виготовлення годівничок для птахів, збирання природного матеріалу для гербарію, виготовлення поробок та ін. Під час такої діяльності в учнів формуються уміння самостійного прийняття рішень.

Водночас, екскурсії, дослідження околиць, цільові прогулянки реалізують і завдання соціокультурного розвитку, впливають на емоційну сферу дитини. Спілкування з природою сприяє появі різних почуттів: моральних, естетичних, ціннісного ставлення та ін. Емоційне спілкування з природою пробуджує у дитини хвилювання, захоплення, радість, впевненість у собі, як складовій всього живого, і є необхідною умовою творчого освоєння довкілля дітьми. Важливо у цьому напрямі через систему завдань формувати відповідальне ставлення до природи зокрема та навколишнього світу в цілому.

Дієвими для активізації пізнавальної діяльності учнів є ігри-змагання, спостереження, конкурси, дослідження та ін. Найбільш ефективним є спостереження, так як воно розкриває перед дитиною реальний світ природи, дає багато знань про неї, розширює коло знань дитини, розвиває її розумові здібності і кмітливість, критичність і самостійність думки, цілеспрямовану увагу. Спостерегаючи, дитина вчиться бачити, а не тільки дивитися, чути, а не тільки слухати, з'являти факти, аналізувати їх, формулювати висновки, умовиводи, тобто вчиться активно, творчо, самостійно мислити [3].

Ключовим у назві курсу «Я досліджую світ» є слово «досліджую», що спрямовує вчителів проводити з учнями пошуково-дослідницьку діяльність, яка є потужним засобом інтелектуального розвитку дітей та формує основи цілісного світогляду. Учні молодшого шкільного віку постійно прагнуть до нових вражень у різноманітних сферах життєдіяльності, вони є допитливими, бажають експериментувати, шукати істину. У процесі пошуково-дослідницької діяльності діти спілкуються з однолітками та учнями середньої і старшої школи, рідними і знайомими, що сприяє розвитку комунікаційної сфери. Під час формулювання висновків за результати своєї дослідницької діяльності учні усвідомлюють причинно-наслідкові зв'язки, вчаться пояснювати причини виникнення явищ тощо.

Такий підхід до організації і проведення навчально-виховного процесу курсу «Я досліджую світ» підвищує якість знань, сприяє виробленню природничих компетентностей, розвиває пізнавальний інтерес до вивчення природи, активність та самостійність, здатність до наукової творчості, самовираження та спілкування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, нові підходи до формування природничої компетентності в курсі «Я досліджую світ» потрібно розглядати як інтеграцію предметних компетентностей. Набуття учнями системи природничих знань, умінь та навичок спрямоване на формування їх компетенції. Тому компетентність і шляхи її формування слід розглядати як результат навчання.

Перспективи подальших наших досліджень вбачаємо в удосконаленні форм навчання згідно сучасних тенденцій в освіті.

Список використаних джерел

1. Модельна навчальна програма 1 для 1-го класу та навчально-методичні матеріали. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/nm-1-nede|ja.pdf>, вільний
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczija.pdf>, вільний.
3. Ростикус Н. Ситуативні вправи на основі спостереження серед природи / Н. Ростикус // Початкова школа. – 2017, № 6. – С. 5 – 10.
4. Стандарт. Інструкція для вчителів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nus.org.ua/questions/zrozumity_noviy_standart, вільний.
5. Щодо методичних рекомендацій для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/57230/, вільний.

В статті представлено результати аналізу Концепції Нової української школи в контексті формування природоведчої компетенції молодших школярів в курсі «Я досліджую мир». Обумовлено цілесобразність інтеграції знань в процесі целостного сприйняття оточуючого світу. Автором виділено форми та методи, які сприяють формуванню природоведчих компетенцій, розвитку пізнавального інтересу до вивчення природи, активності та самостійності молодших школярів.

Ключові слова: компетенції, природоведчі компетенції, Нова українська школа, курс «Я досліджую мир».

The article analyzes the causes of the current needs of traditional and modern technologies of psychological and educational activities in education. Different types of teaching technology training material are discussed. The methods and forms of technology were defined in order to effectively popularize their practical implementation of the educational process. The capabilities were proved to master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implement their own experience. Analyzing the social and professional development of the individual, which helps to attract the maximum possible range of individual resources and effective implementation of practical orientation need in order to pay attention for solving problems through active approach taking into the account individual characteristics of the individual, in the course of psychological and pedagogical approaches. Personality's development in the context of life, professional and spiritual path and forming the ability to become the subject of making independent decisions - all this makes the path to creativity educator. The material shows that the current needs psychological and pedagogical technologies of education with a focus on modern educational ideas exist, but, if it desired, and given stance of the modern teacher may master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implementation of own experience. This activity will create capacity for orientation in the educational materials to acquire the knowledge. Focusing on modern educational ideas and their implementation, create certain conditions: a thorough study of specific innovation and accepted in person; creation of psychological and pedagogical expertise of educational innovation; the creation and developing of an environmental information system of innovative educational process.

Key words: psychology – educational technologies, traditional learning, modern approach, teaching activities technology.

УДК 371.32.013.77"312"

Курило Олександра Йосипівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Моргун Алла Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Розман Ірина Іллівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано причини поточних потреб традиційних та сучасних технологій психолого-педагогічної діяльності в освіті. Розглянуто різні види технологій викладання навчального матеріалу. Визначено методи та форми популяризації технологій для результативнішого впровадження їх у практику освітнього процесу. Доведено можливість оволодіння всіма істотними сторонами освітньо-педагогічної діяльності для формування стратегічних навиків у навчальному процесі та впровадження власного практичного досвіду.

Ключові слова: психолого-педагогічні технології, традиційне навчання, сучасний підхід, технології педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Серед основних причин виникнення нових психолого-педагогічних технологій можна виділити три головні: необхідність більш глибокого врахування і використання психофізіологічних та особистісних особливостей учнів, усвідомлення нагальної необхідності заміни малоєфективного вербального способу передавання знань системно-діяльним підходом та можливість проєктування навчального процесу, організаційних форм взаємодії вчителя й учня, які забезпечують гарантовані результати навчання. Отже, чому ніякі новачки останніх років не дали очікуваного ефекту?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці теоретичних основ інноваційних процесів у сучасній школі присвячені роботи В.Курило, О.Коберника, В.Паламарчука, В.Підласого, С.Сластеніна та ін. Психолого-педагогічні аспекти розробки та застосування інформаційних технологій контролю й навчання в освітніх закладах досліджувало багато вітчизняних і зарубіжних вчених-методистів (Н.Амосов, С.Архангельський, В.Беспалько, С.Блінова, П.Гальперін, Б.Гершунський, А.Єршова, С.Ченців, Дж.Мерредит, В.Роберт, Ю.Татур та ін).

Для розвитку вітчизняної педагогічної науки значний внесок мають праці таких вчених-педагогів, психологів і методистів: А.Алексюка, А.Бондаря, Г.Костюка, І.Сременка, С.Гончаренка, І.Зязюна, О.Савченко, В.Онищука, О.Мазуркевича, В.Мадзігона, В.Ярмаченка.

Сьогодні освітньо-педагогічного процесу характеризується тим, що поняття «психолого-педагогічна технологія» міцно увійшло в його практичне застосування. Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності чи мистецтві. Є безліч визначень

поняття «психолого-педагогічна технологія». Ми оберемо наступне: це така побудова діяльності педагога, в якій усі вхідні в нього дії представлені в певній послідовності й цілісності, а виконання передбачає досягнення необхідного результату і має прогнозований характер. Іноді педагог-майстер використовує у своїй роботі елементи кількох технологій, застосовує оригінальні методичні прийоми. У цьому випадку слід говорити про «авторські» технології вчителя. Кожен педагог – творець технології, навіть якщо має справу із запозиченнями. Створення технології неможливе без творчості. Для педагога, який навчився працювати на технологічному рівні, завжди буде головним орієнтиром пізнавальний процес у його розвиненому стані [5].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та висвітленні актуальності проблем та потреб психолого-педагогічних технологій в освіті з акцентом на сучасні педагогічні ідеї, які розглядаються в наукових дослідженнях українських та зарубіжних вчених-методистів з метою використання нагромадженого досвіду в сучасних умовах.

Результати дослідження. Про освіту, про виховання, про педагогіку як науку існує багато як традиційної, так й інноваційної інформації. Всьому світу відомі імена великих педагогів, починаючи з античних часів. Ще Крито-Мікенська доба засвідчила необхідність навчатися й навчати інших. Спочатку це торкнулося писемності: від клинопису до складового письма. Палади, храми, монастирі, наставники-старці, міста-держави призвели до того, що почали з'являтися педагоги та школи, але вони не завжди були єдиними та неодмінно були помітними рушійними силами культурних та громадських процесів. Історії відомі і такі сумні факти про те, що позитивні педагогічні ідеї втрачались, але, на